UDK: 911.3:338.48

TURIZMNING GEOGRAFIK VA EKOLOGIK MUAMMOLARI HAMDA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI

Sharipov To‘ymurod
Geografiya mutaxassisi / Magistr
Sirdaryo tumani 8-sonli umumiy o‘rta ta’lim maktabi oliy toifali geografiya fani o‘qituvchisi
e-mail: toymurod697@gmail.com
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.22864725

Annotatsiya. Ushbu tezisda turizm sohasining jadal rivojlanishi natijasida yuzaga kelayotgan geografik va ekologik muammolar, xususan, tabiiy landshaftlarning emirilishi, atrof-muhitning ifloslanishi hamda hududiy nomutanosibliklar tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu muammolarni bartaraf etishda ekoturizmni rivojlantirish, rekreatsion sig‘imni belgilash hamda geografik dekonsentratsiya usullaridan foydalanish bo‘yicha amaliy taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Turizm geografiyasi, ekoturizm, ekotroplar, Carrying Capacity (rekreatsion sig‘im), Overtourism, "Zero Waste", geografik dekonsentratsiya.

KIRISH

Bugungi kunda turizm jahon iqtisodiyotining eng jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo‘lib, hududlar ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida va infratuzilmani yaxshilashda muhim o‘rin tutadi. Biroq turizm oqimining tartibsiz va jadal o‘sishi tabiatga hamda geografik muhitga sezilarli salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Rekreatsion resurslardan me’yoridan ortiq foydalanish ekotizimlarning emirilishi hamda hududiy nomutanosibliklarga olib kelmoqda.

TADQIQOTNING MAQSADI

Turizmning geografik va ekologik muhitga ko‘rsatadigan salbiy ta’sirlarini aniqlash hamda ularni kamaytirish bo‘yicha samarali yechim va ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

ASOSIY QISM

Turizm va rekreatsiya geografiyasi nuqtai nazaridan o‘rganilganda, sohada 3 ta eng dolzarb muammo va ularni hal qilish usullari ajratib ko‘rsatiladi:

1.Tabiiy landshaft va ekotizimlarning emirilishi. Sayyohlarning tog‘, o‘rmon va muhofaza etiladigan tabiiy hududlarga ko‘p tashrifi tuproq eroziyasi, o‘simlik qoplamasining payxon bo‘lishi hamda hayvonot olami arealining torayishiga olib kelmoqda.

Yechim usuli: Hududlarda ekoturizmni tartibli rivojlantirish, sayyohlarni faqat maxsus ajratilgan ekologik soqmoqlar (ekotroplar) bo‘ylab harakatlantirish hamda hududning rekreatsion sig‘im imkoniyatlarini (Carrying Capacity) belgilagan holda kvotalar joriy etish zarur.

2.Atrof-muhitning ifloslanishi va resurslar tanqisligi. Turizm markazlarida maishiy va plastik chiqindilar miqdorining keskin ortishi, oqova suvlarning ko‘payishi mahalliy suv hamda energiya resurslariga bosimni oshirmoqda.

Yechim usuli: Turizm obyektlarida "Yashil texnologiyalar"ni joriy etish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish hamda "Chiqindisiz turizm" (Zero Waste) tamoyili asosida bir martalik plastik idishlarni taqiqlash va chiqindilarni saralash tizimini yo‘lga qo‘yish lozim.

© 2026 Worldly Knowledge.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

3.Geografik bosim va infratuzilma nomutanosibligi (Overtourism). Sayyohlarning faqat ma'lum bir mashhur tarixiy shahar yoki milliy parklarda to'planishi mahalliy aholi uchun transport, uy-joy va infratuzilma narxlarining qimmatlashishiga olib kelmoqda.

Yechim usuli: Sayyohlar oqimini geografik va mavsumiy dekonsentratsiya qilish, ya'ni yangi agro va qishloq turizmi marshrutlarini yaratish orqali oqimni kamroq o'zlashtirilgan hududlarga yo'naltirish maqsadga muvofiqdir.

XULOSA

Turizmning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun iqtisodiy manfaatlar bilan birga ekologik muvozanatni saqlash ustuvor vazifa bo'lmog'i lozim. Rekreatsion hududlarning sig'im imkoniyatlarini to'g'ri baholash, ekoturizmni ommalashtirish hamda turistlar oqimini geografik jihatdan oqilona taqsimlash orqali turizmning salbiy oqibatlarini bartaraf etish va tabiiy resurslarni kelajak avlod uchun asrab qolish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Nigmatov A.N. Ekologiya va tabiatdan foydalanish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 216 b.
2. Komilova N.K., Soliyev A.S. Turizm va rekreatsiya geografiyasi. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2020. – 180 b.
3. World Tourism Organization (UNWTO). Sustainable Development of Tourism: Definition and Principles. – Madrid: UNWTO, 2022.
4. Buckley, R. Ecotourism: Principles and Practices. – CABI Publishing, 2019. – pp. 45–62.

© 2026 Worldly Knowledge.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.